

MUZEUL „ARTA LEMNULUI” DIN CÂMPULUNG – UN NOU ÎNCEPUT

Bogdan Stamatini

Abstract

The rejuvenation of the cultural life in the small mountain town of Câmpulung (Suceava County) is centered on the foundation of the „Art of Wood” Museum, and on the rehabilitation of the old Ethnography museum building. The construction project is complemented by a cultural reinsertion project, aimed at rebuilding the public awareness toward the new/old museum, by means of cultural as well as community activities, focused mainly on the wood-crafts and wood-centered traditional occupations of the region.

ⁱ Manager, Muzeul Arta Lemnului din Câmpulung Moldovenesc, www.bogdanstamatini.com.

Orașul nostru, Câmpulung Moldovenesc, e întins pe valea râului Moldova și e așezat, pe mai bine de 12 kilometri, în defileul ce desparte Obcinile Bucovinei de munții Stânișoarei. Natura care-l înconjoară din toate părțile, aerul de stațiune de munte colorat de exemplele de arhitectură administrativă austro-ungară dar și de casele țărănești tradiționale, noua pistă de schi, drumurile proaspăt asfaltate către Masivul Rarău, au transformat orașelul într-o destinație de weekend apreciată de tot mai mulți turiști.

Apariția muzeului și primul lui sediu au fost strict legate de instituția și cadrele Școlii de Arte și Meserii din localitate. Înființată la 1895, Școala a fost un loc care a construit pe fundamentul tradiției locale meșteșugărești de prelucrare a lemnului și, prin cele trei secții ale ei (mobilier, sculptură și instrumente muzicale) a ridicat și rafinat nivelul de înțelegere a posibilităților oferite de lucrul cu lemnul. În același timp, Școala a fost locul de întâlnire a mai multor vizionari care au simțit nevoia de a colecționa și salva exemplele de identitate românească din zonă. Părintele nostru fondator, Ion Ștefureac, profesor al școlii, a fost cel care încă din 1910 a menționat nevoia înființării unui muzeu la Câmpulung. Școlit la Viena și decedat la Cernăuți în 1928 la doar 49 de ani, el afirma că „E o supremă necesitate culturală a timpului să înființăm un muzeu, în care să adunăm tot ceea ce poate avea un preț pentru cunoașterea casei străbune. Acest muzeu va fi o carte deschisă pentru toate timpurile și generațiile viitoare.”

Prima colecție a muzeului a fost adunată de el, iar din aceasta, cel mai important obiect al muzeului a fost și rămâne până astăzi, carul de lemn pentru transportul vinului, estimat a avea o vechime în jur de 300 de ani.

A trebuit să mai treacă încă un sfert de secol și o unire cu România pentru ca Muzeul Arta Lemnului să se înființeze în 1936 sub numele complet de Muzeul de etnografie și artă populară a județului Câmpulung. Ca fapt divers, acest lucru s-a întâmplat la 1 iunie, cu 20 de zile mai târziu decât mult mai celebrul său frate mai mare, Muzeul Satului București. Anul acesta am împlinit așadar 86 de ani de existență și primul lucru pe care-l spunem vizitatorului care intră pe ușa noastră e că suntem singurul muzeu dedicat culturii și civilizației lemnului din România. (Și prima clădire cu iluminat arhitectural din oraș.)

Înapoi la prezent însă și înapoi la locul despre care, la prima și ultima evaluare pe care-am avut-o până acum, domnul director al Muzeului Național al Bucovinei dr. Constantin Ursu a spus că „Vă felicit, vă admir și chiar vă invidiez puțin.” Este evident, venind din partea unui profesionist de talia domnului Ursu, complimentul m-a dat peste cap, însă odată ce m-am liniștit, câteva ore mai târziu, o îndoială mi-a cuprins sufletul, când mi-am dat seama că domnul Ursu nu ne vizitase încă până la acel moment muzeul proaspăt redeschis. Așadar, dacă nu pentru muzeu oare pentru ce ne felicita, admira și chiar puțin invidia domnia sa?

În lucrarea de față mi-am propus să vorbesc despre următoarele subiecte: 1. Ce e MAL? 2. Magia Banilor UE, 3. Cum ții deschis un Muzeu fără exponate? 4. Redeschiderea parțială – „better done than perfect”

CE ESTE MAL?

Câteva date pe scurt. Muzeul Arta Lemnului are 6 colecții, în jur de 15.000 de obiecte, 10 angajați și o mică secție în aer liber.

Lemnul este principalul nostru „selling point” iar replica „suntem singurul muzeu din țară dedicat culturii și civilizației lemnului” este cea pe care o spunem fiecărui vizitator care intră pe ușă. Apoi spunem că suntem într-o companie selectă la nivel mondial, unde sub zece muzee identificate de noi ne împărtășesc specificul: din Hyōgo Japonia, Incheon Coreea de Sud, Shanghai China până în Auffach Austria, Revel Franța și Fès Maroc.

Așadar de ce un muzeu al lemnului la Câmpulung Moldovenesc?

Bucovina a fost mereu patria pădurilor din România, județul Suceava rămânând în continuare cel mai împădurit județ al țării, cu o suprafață totală de pădure de 4.566 km pătrați, adică 53,4% din suprafață. Codrul Secular de la Slătioara, supranumit „Catedrala de lemn a Bucovinei”, înscris în patrimoniul mondial UNESCO, se află la doar 5 km de Câmpulung și este una dintre cele mai întinse și bine conservate păduri virgine de fag și rășinoase (amestec) din Europa. (La sfârșitul

anilor 1960, când se decidea noua tematică a muzeului, un nume luat în cărți era „Muzeul pădurii”.)

În 1967, o tânără doamnă pe numele ei Angela Paveliuc-Olariu, preia directoratul muzeului și decide reorganizarea tematicii expoziționale, transformându-l în Muzeul Cultura Tradițională a Lemnului, mai târziu Muzeul Arta Lemnului.

După Revoluție, imobilul și pavilioanele se degradează pronunțat din lipsă de investiții și astfel muzeul se transformă într-o instituție fantomatică cu un patrimoniu foarte valoros, căzut în anonimat.

MAGIA BANILOR UE

Dar iată-ne în anul de grație 2018, în care Primăria câștigă un proiect pe fonduri europene și magia neagră a celor aproape 3 milioane de euro transformă în mai puțin de doi ani broscioiul râios în Prințul în armură aurită de astăzi.

Neologisme dătătoare de speranță precum renovare, modernizare și dotare s-au strecurat în vocabularul cotidian al angajaților și pe măsură ce schelele erau date jos de pe clădire, comunitatea câmpulungeană a redescoperit cu uimire că în centrul orașului, există, iată, un muzeu. Acesta e momentul în care-am apărut și eu în peisaj, în calitate de manager, într-un muzeu splendid dar al cărui patrimoniu lipsea cu desăvârșire – fiind, desigur, înlăturat pentru renovare. Trei etaje cu aproape treizeci de săli goale în așteptarea bunurilor culturale și a celor mai bune idei pentru valorizarea lor.

Iar dacă am zis că magia banilor UE e și un pic neagră, e pentru că, așa cum am descoperit ulterior, proiectarea expozițiilor nu e o cheltuială eligibilă și a rămas în grija noastră, a echipei. Din neant au apărut sute de piese de mobilier, zeci de dotări tehnice, proiectoare, display-uri, laptop-uri, touchscreen-uri. E momentul în care a început epopeea readucerii patrimoniului în muzeu, a primelor Gantt chart-uri, dar și a reconectării comunității cu muzeul ei.

CUM DESCHIZI UN MUZEU FĂRĂ EXPONATE?

Începând să-i spui povestea. Ca o mantră repetată la nesfârșit până când se transformă în mit am început să comunicăm muzeul, să-i spunem din nou și din nou povestea, să-i aducem în față eroii, să-i promovăm patrimoniul și astfel să începem să creăm așteptări și legături.

Era începutul anul 2021, pandemia se instalase bine-mersi și în România, iar noi ne propuneam ca până la 1 iunie 2021, o dată cu aniversarea celor 85 de ani de existență, să redeschidem întregul muzeu! Am improvizat o nouă identitate vizuală

cu un logo care punea la cinstea cifra 85 și am început să promovăm renovarea ca pe un alt „selling point”.

Astfel am început „să vindem” spațiile proaspăt renovate ca pe niște puncte de atracție, și-am început să creăm motive pentru a aduce comunitatea în muzeu, să le vadă și să se reconecteze astfel la această muzeu emblematic, dispărut pentru decenii de pe radarul percepției. Practic, prin activări ale „noului” brand MAL, am transformat rând pe rând sălile goale ale muzeului în săli de restaurant, în ring de dans, în dormitor pentru școlari, în punct de întâlnire pentru alergătorii competiției de trail-running Bucovina Ultra Rocks, în cinema în aer liber, în librărie sau loc de adunare a inițiativelor societății civile.

Prezența în Social Media era modestă, de la deschiderea contului de Facebook în 2016, și până când am preluat pagina în februarie 2021, aceasta înregistrând cam 1200 de urmăritori. Doi ani mai târziu am trecut de 5200. „Strategia” a constat într-un „carpet bombing” cu mesaje diverse dar și cu o serie de rubrici recurente precum „Poemele pădurii” „Ziua fotografiilor locali” „Vorba vizitatorului” „Colecția MAL” „Recomandarea voluntarului”, „Cardul de membru MAL”.

Am inițiat o campanie de colectare de bunuri culturale și-am promovat donatorii încercând astfel să întărim legăturile dintre comunitate și muzeu.

REDESCHIDERA PARȚIALĂ – „BETTER DONE THAN PERFECT”!

În tot timpul acesta noi aduceam înapoi patrimoniul de la depozit, îl tratam, îl fotografiam, construiam noile săli și arătam absolut tot procesul pe paginile de social media. Inclusiv felul în care proiectam, atât cât știam, noua expoziție. Căreia însă, cu câțva timp înainte de marea redeschidere am realizat că nu avem nicio șansă să-i terminăm cele 18 săli și de aceea ne-am reconfigurat traseul și-am anunțat... Marea Redeschidere Parțială! Am decis să ne limităm la o expoziție temporară complexă, în șase săli de la parterul muzeului menită să spună povestea zecilor de necunoscuți și a evenimentelor misterioase care-au condus la apariția muzeului, încă din mijlocul secolului XIX.

Pentru a spune întreaga poveste am decis imprimarea verticală, direct pe pereți, a unei fresce gigant de-a lungul tuturor celor șase săli, care să contextualizeze temporal evenimentele locale, naționale și universale și astfel să facă comunitatea să discearnă mai bine locul nostru în timp și spațiu. La final am avut luxul de-a o pregăti timp de aproape 5 luni de zile, ne-am bucurat de-un corp de voluntari determinați și mereu la dispoziție.

Din aceeași dorință de a compensa lipsa expoziției permanente, tot la 1 iunie am lansat și două produse digitale: Mediateca Ocolului Câmpulung - arhiva foto, video, sunet, a zonei prin care-am digitalizat – cu ajutorul voluntarilor – arhiva foto a muzeului și-am invitat și alți colecționari, și Drumul Caselor Țărănești - traseul urban dedicat arhitecturii țărănești, și turiștilor de weekend un proiect mult prea complex și pe care ne propunem să-l reluăm anul acesta, la 1 iunie.

Am înființat Clubul prietenilor MAL, în care cei care vor să susțină activitățile muzeului au putut accede prin achiziționarea unui Card de membru în valoare de, ghiciți, 85 de ani, exact vârsta muzeului. Lansat la 1 iunie 2021 el oferea:

- intrare gratuită pentru posesor și încă o persoană la toate expozițiile muzeului, până la 31 decembrie 2022;
- vizită în avanpremieră a expozițiilor temporare;
- o întâlnire în care muzeografii fac o prezentare, în detaliu, a unei serii de obiecte din depozit;- două serate sociale pe an cu cine oferite din partea Muzeului.

În timpul acesta, a început marele bal a proiectării și execuției noii expoziții temporare, cele 12 săli de la etajul muzeului, și pentru că timp de un an presiunea așteptării din partea comunității creștea, am aplicat aceeași rețetă, cea a expunerii totale, începând un serial online numit „Șantier în lucru” prin care săptămânal arătam comunității stadiul lucrărilor. Între timp, că nu se putea altfel, ne-am făcut mâna cu o rafală de mici expoziții temporare. Un an mai târziu de la redeschiderea parțială, la 1 iunie 2022, am izbândit și redeschiderea „noii expoziții permanente a muzeului”.

Între timp am lucrat cu o graficiană talentată care ne-a creat noua identitate MAL, centrată în jurul reprezentării antropomorfe regăsită pe ornamentele lăzilor de zestre care sperăm să genereze o percepție cât mai fresh a unui brand aproape centenar.

Iar pentru că la final e bine să închei cu o anecdotă, am să evoc pe scurt un episod întâmplat în 2018, când alături de câțiva voluntari am redeschis Sinagoga orașului în cadrul Noptii Muzeelor. Închisă de aproape 40 de ani, Sinagoga a atras în câteva ore sute de vizitatori, uimiți de interioarele neatinse ale imobilului și de povestea tragică a comunității evreiești locale, una care a înflorit până la al doilea război mondial și care astăzi a dispărut cu desăvârșire.

Către finalul programului, pe la ora 11 seara, stăteam la vorbe cu câțiva voluntari pe treptele de la intrarea sinagogii când observ în întunericul nopții un cetățean care ne privea sfios de la câțiva metri distanță. Îi fac semn cu mâna să se apropie, intru în vorbă cu el și înțeleg că e curios de ce se întâmplă. Îi explic că e o ocazie specială, că am redeschis Sinagoga și că îl invit cu drag să o viziteze. Însă omul nostru șovăia în continuare. Eu înțeleg din asta doar că e mai timid, îl cuprind cu mâna după umăr și-l trag după mine în sinagogă. Ajunși în hol îi fac un semn cu mâna către sala principală însă omul ridică din umeri la fel de descumpănit: „adică cum? Acum ce fac?” „Păi... acum vizitați” răspund. „...cum adică?” mă întrebă după o pauză. Și-atunci realizez că omul nostru nu înțelegea prea bine ce-i sugeram. Și că avea nevoie de puțin ajutor. Ca să înțeleagă ce înseamnă „a vizita”.

Întâmplarea aceasta, la scară redusă așa cum e, funcționează ca o pildă și un argument pentru necesitatea reexaminării legăturii dintre profesioniștii culturii și societate. Pledez pentru o relație care să nu plece de la o premisă prestabilită, alta decât cea care are ca fundament bucuria împărtășirii.

În 2018, Muzeul Arta Lemnului din Câmpulung Moldovenesc a beneficiat de o finanțare de aproape 3 milioane de euro, din fonduri europene, pentru renovare, modernizare și dotare. Aceasta e povestea pe scurt a provocărilor, dificultăților și soluțiilor ce-au condus, într-un final, la **un nou început**. Mai multe informații despre muzeu la www.muzeulartalemnului.ro.